

ODE AS
Ystenesgata 6B
6003 ÅLESUND

Oslo, 04.04.2024

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/3801

Saksbehandler:
Anne Kathrine Arnesen

Vedtak i klagesak om avslag på søknad om tillatelse etter forurensningsloven til akvakultur ved ny lokalitet Ranem i Gjemnes kommune

Vi viser til klagen på Statsforvalteren i Møre og Romsdals vedtak 24. mai 2023. Klagesaken ble oversendt fra Statsforvalteren 13. desember 2023.

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder Statsforvalterens vedtak.

Vedtaket er truffet med hjemmel i forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Dere kan ikke klage på vedtaket.

Bakgrunn for saken

Statsforvalteren i Møre og Romsdal fattet 24. mai 2023 vedtak om avslag etter forurensningsloven på søknad fra Ode AS om tillatelse til oppdrett av torsk med inntil 3500 tonn maksimalt tillatt biomasse (MTB) ved ny lokalitet Ranem. Vedtaket er hjemlet i forurensningsloven § 11.

Statsforvalterens begrunner avslaget med at resultater av kartlegging av sårbart naturmangfold har vist at det er et artsrikt biomangfold med funn av blant annet svamp og koraller i anleggets influensområde. Flere av forekomstene ligger svært nært eller i hovedstrømretningen fra det omsøkte anlegget, og sedimentering vil kunne ha negative konsekvenser. Statsforvalteren viser til at korallrev, korallskoger, sjøfjærbunn og svampsamfunn har en viktig økologisk funksjon, og at organismene er sårbare på grunn av lang levetid og langsom vekst. Statsforvalteren vurderer at det er risiko for vesentlig skade på naturmangfoldet, og at føre var-prinsippet kommer til anvendelse. Statsforvalteren ser også hen til at det er et gyteområde for vanlig uer i området, og at det er usikkert hvordan utslipp fra anlegget og eventuell skade på korallforekomster vil kunne påvirke uer og dens habitat.

Statsforvalteren har hatt fire søknader om oppdrett innenfor en strekning på ca. 8-9 km til behandling samtidig. Statsforvalteren legger derfor også til det er usikkerheter knyttet til samlet

belastning av en eventuell etablering av alle de fire omsøkte anleggene siden de ligger innenfor et relativt avgrenset område i en fjord med antatt sjelden vannutskifting.

Klagers argumenter

Ode AS klager på avslaget.

Risiko for sårbare naturtyper

Ode AS opplyser at selskapet i lengre tid har forsøkt å etablere en verdikjede for torskeoppdrett med base i Møre og Romsdal. Klager opplever at det er krevende å finne egnede lokaliteter for torskeoppdrett som følge av strenge krav til avstand til gytefelt/gyteområder for villtorsk, og vurderer at Ranem er en egnet lokalitet.

Klager anfører at vedtaket er basert på feilaktige og mangelfulle vurderinger. Klager anfører at Statsforvalteren for det første baserer sin vurdering på generelle forsøk på kategorisering av avstand i forhold til påvirkning av korall og svamp basert på studier av sedimentasjon nedstrøms oppdrettsanlegg. For det andre gjør ikke Statsforvalteren en klar vurdering av hvilken verdi, og dermed behov for beskyttelse, det kartlagte naturmangfoldet har. Klager mener det må skilles mellom påvirkning på forekomster som er vanlig langs kysten og risiko for påvirkning på unike forekomster med høy verdi.

Klager viser til at Stim har vurdert den ytre grensen for overgangssonen til 400 m fra anlegget, og at strømmålingene viser et svært ensrettet strømbilde med nesten all vanntransport mot øst-nordøst. Klager mener derfor sedimentasjon hovedsakelig vil skje i området øst-nordøst for anlegget ved foten av skråningen anlegget delvis ligger over, og at områdene hvor det ble funnet høyest tetthet av svamp ligger utenfor området der en kan forvente størst påvirkning. Av artene som er kategorisert som nær truet ligger bare den ene observasjonen av dvergsjøtre 200 m vest for anlegget innenfor overgangssonen til anlegget. Klager anfører videre at naturtypen sjøfjærbunn ikke er på norsk rødliste, og at OSPARs vurdering av denne naturtypen gjelder andre regioner.

Klager anfører at Statsforvalteren i liten grad har vurdert verdien av forekomstene som er registrert. Klager viser til at de fleste artene som er funnet har status livskraftig i rødlisten, og mener eventuell påvirkning på arter med status livskraftig eller nær truet ikke kan klassifiseres som uakseptabel eller tilsi risiko for vesentlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet. Klager mener det ikke er gjort særlig viktige eller unike funn gjennom kartleggingen ved lokalitet Ranem, og at lokaliteten derfor ikke kan behandles på tilsvarende måte som der det er gjort slike funn.

Klager anfører videre at det er ikke gjort en vurdering av hvordan anlegget utgjør en risiko for gyteområdet for uer øst for lokaliteten, og legger til at torsk ikke vil kunne ha noen form for genetisk påvirkning her.

Samlet belastning

Klager mener samlet belastning ikke kan bli så høy som Statsforvalteren har lagt til grunn. Etter klagers vurdering vil total samlet produksjonsøkning i området være på maksimalt 8560 tonn. Klager anser det ikke nødvendig å avslå søknadene for å ivareta miljøtilstanden i fjorden. Klager

viser til at Resipientanalyse i 2006 gjorde en modellering som viser at økt tilførsel av organisk stoff tilsvarende full produksjon på lokalitetene Batnfjorden, Slettnes og Ranem ikke vil forringe oksygenivået i bunnvannet i fjordsystemet i forhold til tilstandsklasse. I tillegg mener klager utviklingen i tilstanden i bassengvannet vil kunne overvåkes, og at driften ved redusert resipientkapasitet kan tilpasses.

Føre var-prinsippet

Klager mener Statsforvalteren ikke har vurdert hvorvidt det foreligger en reell sannsynlighet for alvorlig eller irreversibel skade, og således heller ikke har begrunnet at det foreligger tilstrekkelig risiko. Klager mener vurderingene av sårbare naturtyper ikke viser at det er særlige arter av høy verdi som vil bli skadelidende som følge av den planlagte produksjonen.

Fordeler og ulemper

Klager anfører at Statsforvalteren ikke har gjort en særlig avveining av fordeler og ulemper. I klagen opplyses det at Ode AS er i oppbyggingsfasen og gjør store investeringer (klekkeri, bearbeiding, landanlegg mm). Ode AS vurderer at lokalitetene bør ligge samlet i klynger for å kunne drifte på en økonomisk og praktisk god måte. Klager peker også på positive lokale ringvirkninger. Klager mener fordelene ved etableringen av denne lokaliteten bør vektas høyere enn de ulempene driften kan ha for miljøet.

Statsforvalterens merknader til klagen

Statsforvalteren finner ikke grunn til å ta klagen til følge. Statsforvalterens vurderinger av klagers anførsler framgår av oversendelsen av klagen til Miljødirektoratet 13. desember 2023.

Lovgrunnlaget

Miljødirektoratet er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Når forurensningsmyndigheten avgjør om tillatelse skal gis og fastsetter vilkår, skal det legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre, jf. forurensningsloven § 11. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved avgjørelsen. Forurensningsmyndigheten skal også vurdere om kravene i vannforskriften er til hinder for at det kan gis tillatelse.

Miljødirektoratets vurderinger

Klagefrist og klagerett

Det framgår av klageoversendelsen at Statsforvalteren innvilget forlenget klagefrist til 1. august 2023. Klager er part i saken og klagen er framsatt innen klagefristen, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29.

Miljøundersøkelser og kunnskapsgrunnlaget

Den omsøkte lokaliteten Ranem ligger i vannforekomsten Bergsøyfjorden (ID nr. 0303010600-C). Vannforekomsten er beskrevet som beskyttet kyst/fjord og er ifølge vann-nett¹ klassifisert i svært god økologisk tilstand. Det er utført strømmålinger (*STIM Miljø rapport 92/2021*) og forundersøkelse ved den omsøkte lokaliteten (*Forundersøkelsesrapport iht. NS9410:2016, STIM Miljø rapport 97/2022-versjon 2*). Forundersøkelsen omfatter hydrografi, sedimentkvalitet og bløtbunnsfauna. Videre er det utført en kartlegging av sårbart naturmangfold (*Kartlegging av sårbare arter og naturtyper ved lokalitet Ranem, STIM-rapport 75-2022*).

Miljødirektoratet vurderer at kravet til kunnskapsgrunnlag i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt på bakgrunn av miljøundersøkelsene, naturmangfold som er registrert i offentlige databaser (Naturbase.no, kart.fiskeridir.no) og alminnelig kunnskap om utslipp fra fiskeoppdrett.

Miljødirektoratets vurdering av klagers anførsler

Risiko for sårbare naturtyper og føre var-prinsippet

Klager anfører at det ikke er gjort særlig viktige eller unike funn i kartleggingen ved lokaliteten, og at områdene med høyest tetthet av svamp ligger utenfor området der en kan forvente størst påvirkning. Klager anfører videre at eventuell påvirkning av arter som er klassifisert som livskraftig (LC) eller nær truet (NT) på rødlisten ikke kan anses uakseptabel eller tilsi risiko for vesentlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet.

Anlegget er planlagt i en skråning, hvor dybden i den sørlige delen er ca. 50 m og dybden i nord er ca. 310 m. Strømmålingene viste hovedstrøm i østlig retning i alle dyp. I kartleggingen av sårbart naturmangfold ble det funnet ulike arter av svamp over store deler av det undersøkte området, også under det planlagte anlegget. Ifølge rapporten ble det identifisert seks forskjellige svampearter som danner naturtypen svampehage (hardbunn svampeskog), med høyest tetthet av vifteformet svamp. Svamp ble enkelte steder observert med en tetthet som ifølge rapporten kan kategoriseres om hardbunn svampeskog/svampehage. Den nærmeste svampeskogen ble observert 250 m vest for planlagt anlegg, og de største om lag 730 m nordøst. På den mudderholdige sandbunnen i undersøkelsesområdet var det ifølge rapporten også hyppige forekomster av sjøfjær og et område med naturtypen sjøfjærbunn omtrent 650 meter fra anleggsrammen. Det ble registrert 48 kolonier av hornkorallene dvergsjøtre (*Anthathela grandiflora*), sjøtre (*Paragorgia arboera*) og sjøbusk (*Paramuricea placomus*). I området 840 meter nordøst for anlegget ble det ifølge rapporten observert en høy nok tetthet av sjøtrær til å kvalifiseres til naturtypen hardbunnskorallskog.

Koraller, sjøfjær og svamp er fastsittende og filtrerende dyr. De regnes som sårbare for miljøpåvirkninger fordi de vokser langsomt, har lang levetid og lav motstandsdyktighet mot endringer i lokale miljøforhold. På grunn av stor økologisk betydning og lav evne til restitusjon blir korallrev, korallskog, sjøfjærbunn og svampskog regnet som særlig sårbare mot menneskeskapt påvirkning².

¹ nettstedet som benyttes i oppfølgingen av vannforskriften [VannNett-Portal \(vann-nett.no\)](http://vann-nett.no)

² [Forslag til metode for kartlegging av sårbare arter og naturtyper på dypt vann til søknader om akvakultur i sjø | Havforskningsinstituttet \(hi.no\)](http://forslag-til-metode-for-kartlegging-av-sarbare-arter-og-naturtyper-pa-dypt-vann-til-soknader-om-akvakultur-i-sjo-|Havforskningsinstituttet(hi.no)

Sjøtre (*Paragorgia arborea*) og dvergsgjøtre (*Anothela grandiflora*), er listet som nær truet (NT) i norsk rødliste for arter 2021. I vurderingen i Rødlista framgår det for sjøtre at omfanget av skader er vurdert skjønnsmessig, men betraktes som så vidt betydelig at bestanden med stor sannsynlighet er i tilbakegang. Skader oppstår i tilknytning til fiske med bunntål, garn og bunnline, men det vises også til at påvirkning fra akvakulturanlegg i form av fôr- og ekskrementpartikler utgjør en reell trussel med ukjent omfang³. Dvergsgjøtre vurderes til å være nær truet (NT) på grunn av et begrenset forekomstareal og pågående nedgang i habitat⁴. Sjøtre, dvergsgjøtre og sjøbusk inngår blant artene som kan danne hardbunnskorallskog. Hardbunnskorallskog er listet som nær truet i norsk rødliste for naturtyper 2018⁵. Videre er korallskog og svampeskog oppført på OSPARs liste over truede og minkende habitater⁶.

Metodikken i kartleggingen ved Ranem er blant annet basert på Havforskningsinstituttets forslag til metodikk for kartlegging av sårbare arter og naturtyper². Kartleggingen er gjort over et areal som vurderes å være influensområdet, og som strekker seg én km ut fra anleggets ytterpunkt i de to dominerende strømetningene, og 250 meter ut fra anleggets ytterpunkt i ikke dominerende strømetning. Det framgår av rapporten at det kartlagte området imidlertid bare dekker én prosent av influensområdet. HI anbefaler at det totale arealet av videolinjene skal dekke minst 3-4 % av arealet i undersøkelsesområdet uavhengig av valgt kartleggingsdesign. Ved lavere dekningsgrad er det ifølge HI stor risiko for at signifikante forekomster av korall, sjøfjær og svamp ikke blir funnet. Det er dermed usikkert om kartleggingen ved Ranem har avdekket alle forekomster av betydning, og om det kan være større deler av området som vil være å anse som viktige naturtyper/habitater.

Kunnskapen om effekter av oppdrett på koraller og svamp er mangelfull. HI refererer til at feltforsøk som er blitt utført med øyekorall tyder på at det er en betydelig risiko for negativ effekt av oppdrett på koraller som vokser nærmere enn 250 m fra anlegg⁷. Det er også vist effekter på koralldyr i en distanse på 1000 meter fra merdkant². Det er usikkerhet knyttet både til hvordan forurensning fra omsøkt anlegg vil spres, og hvilken effekt utslippene kan få på forekomstene i influensområdet til det omsøkte anlegget.

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det ifølge naturmangfoldloven § 9 tas sikte på å unngå mulig vesentlig (alvorlig eller irreversibel) skade på naturmangfoldet. Generelt sett kan også skade på natur som ikke i seg selv er truet eller nær truet anses som "vesentlig". Vi viser til Statsforvalterens gjennomgang i brev 13. desember 2023 av hva som menes med "vesentlig skade" og når føre var-prinsippet kommer til anvendelse.

Miljødirektoratet er enig i Statsforvalteren vurdering av at det foreligger usikkerhet med hensyn til hvilke naturverdier som finnes i områder og hvordan det aktuelle tiltaket vil påvirke disse naturverdiene. Miljødirektoratet legger videre til grunn at området har stor verdi. Vi viser her til

³ Norsk rødliste for arter 2021 [Paragorgia arborea - Rødlista 2021 - Artsdatabanken](#)

⁴ Norsk rødliste for arter 2021 [Anothela grandiflora - Rødlista 2021 - Artsdatabanken](#)

⁵ [RLN2018 - Hardbunnskorallskog \(artsdatabanken.no\)](#)

⁶ OSPAR List of Threatened and/or Declining Species and Habitats Reference Number: 2008-6

⁷ Rapport fra Havforskningen Nr. 8-2016 [m504.pdf \(miljodirektoratet.no\)](#)

at kartleggingen har avdekket et artsrikt område med relativt høy tetthet av arter av svamp, sjøfjær og hornkoraller, og at flere av de registrerte artene og naturtypene er karakterisert som nær truet eller som truet/minkende habitat. På bakgrunn av dette vurderer Miljødirektoratet at det er risiko for vesentlig skade ved å gi tillatelse til det omsøkte anlegget. Førre var-prinsippet kommer derfor etter vårt syn til anvendelse i saken. Vi viser ellers til Statsforvalterens vurdering på dette punktet, som vi slutter oss til.

Statsforvalteren har i vedtaket vist til at det er registrert et gyteområde for vanlig uer ca. 950 m nordøst for den omsøkte lokaliteten, og flere andre gyteområder for uer i Bergsøyfjorden. Statsforvalteren vurderer at dette kan indikere at det finnes flere korallforekomster i området fordi gyteområder for uer ofte er assosiert med korallområder. Statsforvalterens vurdering knyttet til gyteområdet er basert på risiko for at utslippet skal føre til skade på koraller mv. og dermed påvirke habitatet til uer. Vanlig uer er kategorisert som sterkt truet (EN) i Norsk rødliste for arter 2021. Selv om det er stor usikkerhet knyttet til påvirkning på selve gyteområdet, er Miljødirektoratet enig med Statsforvalteren i at gyteområdet for uer underbygger vurderingen av risiko for vesentlig skade på sårbare arter og naturtyper.

Dette innebærer at det ikke bør gis tillatelse etter forurensningsloven.

Samlet belastning

Klager mener samlet belastning ikke kan bli like stor som Statsforvalteren har lagt til grunn. Klager anser det ikke nødvendig å avslå søknadene for å ivareta miljøtilstanden i fjorden.

Vi viser til Statsforvalterens vurdering av samlet belastning i brev 24. mai 2023 og oversendelsen av klagen 13. desember 2023, og er enige i deres vurdering.

Fordeler og ulemper

Klager anfører at Statsforvalteren ikke har gjort en særlig avveining av fordeler og ulemper, og at fordelene ved etableringen av denne lokaliteten bør vektas høyere enn ulempene driften kan ha for miljøet.

Statsforvalteren har redegjort nærmere for avveiningen av fordeler og ulemper i oversendelsen av klagen. Miljødirektoratet viser til Statsforvalterens brev 13. desember 2023, og er enig i deres vurderinger.

Oppsummering

Det er kunnskapsmangler knyttet til effektene av akvakulturvirksomhet på svamp og koralldyr. Tilgjengelig kunnskap tilsier imidlertid at det er risiko for at omsøkt oppdrettsanlegg kan medføre vesentlig skade. Området er artsrikt og har relativt høy tetthet av arter av svamp, sjøfjær og hornkoraller. Flere av de registrerte artene og naturtypene er karakterisert som nær truet eller som truet/minkende habitat. Risikoen for vesentlig skade ved å etablere det omsøkte anlegget innebærer at tillatelse etter forurensningsloven ikke bør gis.

Miljødirektoratet opprettholder Statsforvalterens vedtak om avslag. Klager gis ikke medhold. I og med at det gis vedtak om avslag er det etter vår vurdering ikke relevant å vurdere de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 11-12 særskilt i denne saken.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Signe Nåmdal
avdelingsdirektør

Cecilie Kristiansen
seksjonsleder

Kopi til:

STATSFORVALTAREN I MØRE OG ROMSDAL
Møre og Romsdal fylkeskommune
GJEMNES KOMMUNE

Postboks 2520
Julsundveien 9
Nordmørsvegen 24

6404 Molde
6412 MOLDE
6631 BATNFJORDSØRA